

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

14/30

Den Haag Mariahoeve

Een wederopbouwgebied
van nationaal belang

“In Mariahoeve is in het wegebelloop, maar vooral in de verkaveling naar een vrijer, romantischer beeld gezocht.”

Uit: Persconferentie, F. van der Sluijs (1958)

Foto H. van der Sluijs, Gemeentearchief

“De belangrijkste kwaliteiten van de wijk zijn in de eerste plaats het groen, de ruimtelijkheid en de rust.”

Uit: Bewonersonderzoek (2005)

Foto François Hendriks

Wederopbouwperiode

Wie de kaart van Nederland van eind jaren dertig vergelijkt met die van eind jaren zestig ziet grote veranderingen. Het aanzicht en de inrichting van steden, dorpen en landelijke gebieden zijn ingrijpend veranderd. De Tweede Wereldoorlog richtte zware verwoestingen aan. De gebouwen en infrastructuur in honderden dorpen en steden lagen in puin of raakten zwaar beschadigd. Al tijdens de oorlog begon een centraal geleide rijksdienst met het herstel van de oorlogsschade en de wederopbouw. Dit was niet de enige ruimtelijke opgave waar de overheid voor stond tijdens de wederopbouwperiode. Voor de oorlog leefden al andere grote wensen die nog niet vervuld waren zoals de uitbreiding en vernieuwing van steden en de modernisering van het platteland.

De wederopbouw was ook een periode van optimisme en modernisering. Nieuwe materialen en verkavelingspatronen deden hun intrede, evenals een nieuwe wijkopbouw met veel groen. Het motto van de stad werd licht, lucht en ruimte. Daarnaast kwamen er steeds meer auto's waar rekening mee gehouden moest worden in de plannen.

Selectie van 30 wederopbouwgebieden

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft dertig wederopbouwgebieden geselecteerd uit de periode tussen 1940 en 1965. In deze periode is een groot deel van Nederland opnieuw ingericht. Dat gebeurde op een totaal andere manier dan vóór de oorlog. De geselecteerde gebieden geven met elkaar een goed beeld van hoe er gedacht, gebouwd en ingericht werd. Deze gebieden worden beschouwd als toonbeelden van de wederopbouwperiode. Ze onderscheiden zich nationaal of zelfs internationaal, bijvoorbeeld vanwege de kwaliteit van de architectuur of als bijzonder voorbeeld van stedenbouw of landschapsinrichting. De Rijksdienst heeft de gebieden in drie gebiedstypen ingedeeld: de wederopbouwkeren (de herstelde oorlogsschade), de naoorlogse woonwijken (de planmatige, stedelijke uitbreidingswijken) en de landelijke gebieden (agrarische ruilverkavelings- en landinrichtingsgebieden).

De rol van het Rijk en de gemeenten

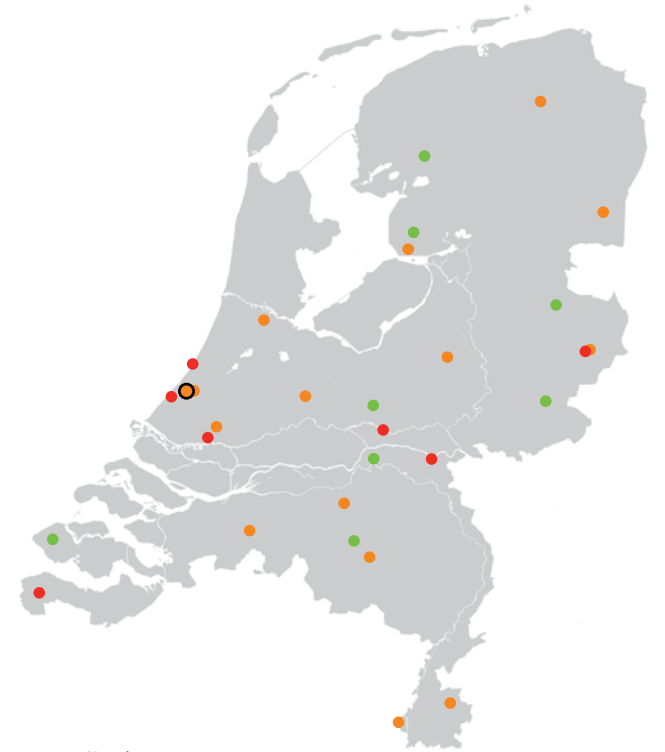
De selectie als één van de 30 wederopbouwgebieden zorgt in de eerste plaats vooral voor meer aandacht en waardering. Het Rijk heeft ervoor gekozen deze gebieden niet als rijksbeschermd gezichten aan te wijzen. De uitdaging voor de gemeente en haar bewoners is om een manier te vinden waarop nieuwe ontwikkelingen en behoud van het karakter van de wijk samen kunnen gaan. Wederopbouw is één van de vijf prioriteiten uit de rijksnota Visie erfgoed en ruimte. Kiezen voor karakter (VER). Deze nota beschrijft hoe het Rijk een rol ziet voor het cultureel erfgoed in de ruimtelijke ordening. Ook wordt geschetst op welke manier publieke en private partijen rondom cultureel erfgoed en ruimtelijke ordening zouden moeten samenwerken. Het Rijk wil stimuleren dat de bijzondere eigenschappen, de kwaliteiten van de wederopbouwgebieden, ook in de toekomst herkenbaar aanwezig blijven. Om dat te bereiken wil het Rijk (bestuurlijke) afspraken maken met de betrokken gemeenten.

Naoorlogse woonwijken

De bouw van deze uitbreidingswijken kwam na de oorlog op gang om het tekort aan woningen op te vangen. Kenmerkend is dat het vaak gaat om grootschalige uitbreidingen met seriematige of herhaalde bouwblokken: veel rijtjeswoningen en gestapelde meergezinswoningen. De wijken zijn ruim opgezet en hebben een groen karakter. Ze kennen vaak eigen voorzieningen op loopafstand van elkaar: winkels, scholen, kerken en gezondheidszorg. Dit in tegenstelling tot veel vooroorlogse buurten met gesloten bouwblokken in smalle straten met een winkeltje op de hoek en weinig groen. Mariahoeve is een goed voorbeeld van een wijkverkaveling in vrije compositie met vrijstaande gebouwen in het groen, gebaseerd op voorbeelden in Scandinavië.

30 wederopbouwgebieden

- Wederopbouwkeren
- Naoorlogse woonwijken
- Landelijke gebieden
- Den Haag Mariahoeve

Wederopbouwkeren

01. Hengelo binnenstad
02. Katwijk aan Zee Boulevardzone
03. Den Haag Atlantikwallzone Kijkduin-Zorgvliet
04. Rhenen binnenstad
05. Rotterdam oostelijke binnenstad
06. Nijmegen binnenstad
07. Oostburg

Naoorlogse woonwijken

08. Groningen De Wijert-Noord
09. Emmen Emmermeer, Angelslo en Emmerhout

10. Nagele

11. Amsterdam Westelijke Tuinsteden
12. Hengelo Klein Driene I en II
13. Apeldoorn Kerschoten
14. Den Haag Mariahoeve
15. Leidschendam-Voorburg De Heuvel Prinsenhof
16. Utrecht De Halve Maan
17. Rotterdam Ommoord
18. Den Bosch Plan Zuid/De Pettelaar
19. Breda De Heuvel
20. Eindhoven 't Hool
21. Heerlen Vrieheide
22. Maastricht De Pottenberg

Landelijke gebieden

23. Skarsterlân Haskerveenpolder
24. Noordoostpolder
25. Vriezenveen
26. Berkelland Beltrum I
27. De Groep en omgeving
28. Maas en Waal-West
29. Veere Walcheren
30. Boxtel en Best De Scheeken

Atlas van de wederopbouw in Nederland

De atlas biedt een overzicht van de 30 geselecteerde wederopbouwgebieden en vertelt het verhaal van de ruimtelijke ordening in Nederland aan de hand van een aantal essays.

ISBN 978-94-6208-092-8

Den Haag Mariahoeve is één van de dertig door het Rijk geselecteerde naoorlogse gebieden met een bijzondere cultuurhistorische betekenis. De gebieden tonen samen het tijdperk van de wederopbouw.

Voor meer informatie:

Historisch ruimtelijk onderzoek is te downloaden via:
www.identiteitenbranding.nl/mariahoeve-identiteit.html

Architectuurgids Wederopbouw Den Haag 1940-1965,
W.Galema en D.Valentijn, 2013

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)

De RCE ondersteunt gemeenten bij het opstellen en uitvoeren van plannen die het karakter van de wederopbouwgebieden voor de toekomst behouden. De RCE vindt het belangrijk dat specifieke kennis over de wederopbouwperiode ontwikkeld wordt en beschikbaar komt. Het kennisplatform wederopbouwgebieden vervult hierin een centrale rol.

Zie ook: www.cultureelerfgoed.nl/dossiers/wederopbouw

Den Haag Mariahoeve

Mede door de groei van het ambtenaren-apparaat was begin jaren vijftig een grote behoefte aan middenstandswoningen. Mariahoeve was een van de uitbreidingswijken in het noordoosten van de stad tegen de grens met Wassenaar.

De rechthoekige hoofdstructuur van de wijk was al herkenbaar in een vooroorlogs plan van architect en stedenbouwkundige Dudok en sloot aan op de parallelle lijnen van de strandwallen langs de kust. Gemeentelijk stedenbouwkundige F. van der Sluijs maakte in de jaren vijftig het definitieve ontwerp. Er moesten zo'n zeventuizend woningen komen voor verschillende inkomensgroepen. In de wijk kwam een mix van hoog-, middelhoog- en laagbouw. De vrijstaande gebouwen staan in een vrije compositie in het groen, geïnspireerd op wijken in Scandinavië.

Wijkstructuur

De wegenstructuur is sterk bepalend geweest voor de opzet van de wijk. De vier wijkontsluitende wegen verdelen Mariahoeve in zes buurten. Langs de noordwest- en noordoostkant van de wijk plande Van der Sluijs hoge en lange geknikte woonblokken, aan de zuidgrens geschakelde portiekflats en aan de westkant een groene zone met sportvoorzieningen. Elke buurt heeft zijn eigen karakter doordat de afwisseling in hoogte van de woonblokken overall net weer anders is. Een patroon dat wel in vijf van de zes buurten terugkomt is een drietal overhoeks geplaatste torenflats in het groen. Overall in de wijk zijn groene ruimtes, zoals binnenhoven, plantsoenen en particuliere tuinen. Vaak lopen ze over in centrale groen-zones rondom de woontorens.

Mariahoeve is niet helemaal volgens plan uitgevoerd. Zo werden er gelede etageflats en flats in een haak- en waaiervorm gebouwd in plaats van de geplande stervormige flats. Doordat het winkelcentrum voor de hele wijk langer op zich liet wachten vanwege de moeizame samenwerking met de projectontwikkelaar, zijn de buurtwinkelcentra groter geworden dan oorspronkelijk bedoeld. De afgelopen jaren is Mariahoeve op verschillende plekken vernieuwd. Door de crisis is een aantal plannen uitgesteld. Ook is door bezuinigingen de kwaliteit van het groen onder druk komen te staan. Het groen, de ruimtelijkheid en de rust worden echter juist door de bewoners gewaardeerd en maken Mariahoeve een prettige wijk om te wonen.

- 1 Isabellaland, Hendrinaland, Catharinaland en Hofzichtlaan, 1963
- 2 Vlamburg, vanaf Het Kleine Loo, 1968
- 3 Straatbeeld Finnenburg
- 4 Flatgebouw in het groen, Gerstkamp
- 5 Spelende kinderen op straat, 1962
- 6 Plantsoen tussen Barnsteenhorst en Parelmoerhorst, 1963
- 7 Het Kleine Loo, winkelcentrum met galerijwoningen, 1970
- 8 Bezuidenhoutseweg, kunstwerk De Moderne Stad van André Volten, 1965
- 9 Flatgebouw, Catharinaland

Colofon

Tekst Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed / Grafisch ontwerp En-publique.nl / Kaarten Must / Foto cover Thom van Dijk

